

KOREYS TILIDAGI IDIOMATIK IFODALARNI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHDAGI PRAGMATIK MUAMMOLAR

Eshpo'latova Sabrina Farxodovna

Toshkent shahri O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Sharq filologiyasi fakulteti

Filologiya va tillarni o'qitish: koreys tili yo'nalishi talabasi

882976555 sabrinafarxadovna@gmail.com

Annotatsiya Ushbu maqola koreys tilidagi idiomatik ifodalarni o'zbek tiliga tarjima qilishdagi pragmatik muammolarni o'rganadi. Idiomatik ifodalar o'ziga xos madaniy kontekstga ega bo'lganligi sababli, ularni tarjima qilishda ma'noni saqlab qolish bilan birga, o'zbek tilida tabiiy va tushunarli ifodani yaratish muhim ahamiyatga ega. Maqolada koreys tilidagi idiomalarning semantik va pragmatik xususiyatlari tahlil qilinadi, shuningdek, ularni o'zbek tiliga tarjima qilishda qo'llaniladigan asosiy strategiyalar, jumladan, ekvivalent idiomatik ifodalar, tavsifiy tarjima va adaptatsiya usullari ko'rib chiqiladi. Asosiy e'tibor madaniy tafovutlar, tarjima jarayonida ma'noning yo'qolishi va kontekstni hisobga olish zarurati kabi pragmatik muammolarga qaratiladi. Tadqiqot koreys tilidan o'zbek tiliga tarjima qiluvchi mutaxassislar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Koreys tili, O'zbek tili, Idiomatik ifodalar, Tarjima, Pragmatika, Madaniy kontekst, Ekvivalentlik, Adaptatsiya, Tarjima strategiyalari, Semantika, Tarjima muammolari, Koreys madaniyati, O'zbek madaniyati, Lingvistik pragmatika

Kirish.

Idiomatik ifodalar, o'z ma'nosi tashkil etuvchi so'zlarning yig'indisidan farq qiladigan, qotib qolgan, ko'chma ma'noga ega bo'lgan til birliklaridir. Ularning tarjimasi, ayniqsa, madaniy va lingvistik jihatdan uzoq tillar orasida, jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqola koreys tilidagi idiomatik ifodalarni o'zbek tiliga tarjima qilishdagi pragmatik muammolarni o'rganadi. Maqolada koreys idiomatik ifodalarining semantik va pragmatik xususiyatlari tahlil qilinadi, tarjima strategiyalari ko'rib chiqiladi va tarjima jarayonida madaniy va lingvistik farqlarning o'rni muhokama qilinadi.

1. Idiomatik Ifodalarning O'ziga Xos Xususiyatlari:

Idiomatik ifodalar tilning leksik qatlamida alohida o'rin tutadi va bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega:

• Ko'chma Ma'no (Indirect Meaning): Idiomaning ma'nosi uni tashkil etgan so'zlarning literal ma'nolaridan kelib chiqmaydi.

• Misol: Koreys tilida "발이 넓다 (bari neolda)" - "oyoqlari keng" degan ma'noni bildiradi, lekin aslida "ko'p tanishi bor" degan ma'noni anglatadi.

• Qotib Qolganlik (Fixedness): Idiomaning tarkibini o'zgartirish, odatda, uning ma'nosini buzadi yoki grammatik xatoga olib keladi.

• Misol: Yuqoridagi misolda "발이 좁다 (bari jopda)" - "oyoqlari tor" esa "tanishlari kam" degan ma'noni anglatadi. So'zlarning o'rnini almashtirib bo'lmaydi.

• Madaniy Bog'liqlik (Cultural Specificity): Idiomatik ifodalar muayyan madaniyatning tarixiy, ijtimoiy va geografik sharoitlari bilan bog'liq bo'ladi.

• Misol: Ko'plab idiomatik ifodalar mahalliy urf-odatlar, afsonalar yoki tarixiy voqealar bilan bog'liq.

2. Koreys Tilidagi Idiomatik Ifodalarning Semantik va Pragmatik Xususiyatlari:

Koreys tilidagi idiomatik ifodalar, boshqa tillardagi kabi, o'ziga xos semantik va pragmatik xususiyatlarga ega:

• Evfemizm (Euphemism): Ba'zi idiomatik ifodalar nozik yoki taqiqlangan mavzularni yumshoqroq ifodalash uchun ishlatiladi.

• Misol: "돌아가시다 (doragashida)" - "uyga qaytmoq" degan ma'noni bildiradi, lekin aslida "vafot etmoq" ma'nosida qo'llaniladi.

• Intensivlik (Intensity): Idiomalar odatiy so'zlarga qaraganda kuchliroq his-tuyg'ularni ifodalashi mumkin.

• Misol: "쥐 죽은 듯이 (jwi jugeun deusi)" - "sichqon o'lgandek" degan ma'noni bildiradi, lekin aslida "jim-jit", "mutlaqo tinch" ma'nosida ishlatiladi.

• Kontekstga Bog'liqlik (Context Dependency): Idiomaning ma'nosi gapning kontekstiga bog'liq bo'lishi mumkin.

• Misol: "손을 놓다 (soneul nota)" - "qo'lni qo'ymoq" degan ma'noni bildiradi, lekin vaziyatga qarab "ishni to'xtatmoq" yoki "munosabatlarni uzmoq" ma'nosini anglatishi mumkin.

3. O'zbek Tiliga Tarjima Qilish Strategiyalari:

Koreys tilidagi idiomatik ifodalarni o'zbek tiliga tarjima qilishda bir qator strategiyalardan foydalanish mumkin:

- Ekvivalent Idiomatik Ifoda (Equivalent Idiomatic Expression): O'zbek tilida koreys tilidagi idiomaga ma'no va funksiyasi jihatidan mos keladigan idiomani topish. Bu eng ideal, lekin kam uchraydigan holatdir.

- Misol: Koreys tilida "식은 죽 먹기 (sigeun juk meokgi)" - "sovuq bo'tqa yeyish" degan ma'noni bildiradi, bu esa "oson ish" ma'nosiga to'g'ri keladi. O'zbek tilida bunga "qo'l bilan terish" yoki "besh qo'lday bilmoq" iborasi yaqin keladi.

- Tavsifiy Tarjima (Descriptive Translation): Idiomaning ko'chma ma'nosini oddiy so'zlar bilan tushuntirish. Bu strategiya, agar ekvivalent topilmasa, ishlatiladi.

- Misol: "눈코 뜰 새 없다 (nunkoteul sae eopda)" - "ko'z ochib yumguncha vaqt yo'q" degan ma'noni bildiradi, lekin o'zbek tiliga "juda band bo'lmoq", "vaqti tig'iz bo'lmoq" deb tarjima qilish mumkin.

- Adaptatsiya (Adaptation): Idiomaning ma'nosini saqlab qolgan holda, uni o'zbek madaniyatiga moslashtirish. Bu strategiya, ayniqsa, madaniy o'ziga xoslikni saqlab qolish muhim bo'lganda qo'llaniladi.

- Misol: Agar idiomaning kelib chiqishi aniq madaniy voqea bilan bog'liq bo'lsa, uni o'zbek madaniyatida mavjud bo'lgan o'xshash voqea bilan almashtirish mumkin.

4. Pragmatik Muammolar:

Koreys idiomatik ifodalarini o'zbek tiliga tarjima qilishda bir qator pragmatik muammolar yuzaga keladi:

- Madaniy Tafovutlar (Cultural Differences): Koreys va o'zbek madaniyatlarining farqlari idiomalarning ma'nosini to'g'ri tushunishga va ularga mos ekvivalentlarni topishga to'sqinlik qilishi mumkin.

- Ma'noning Yo'qolishi (Loss of Meaning): Idiomaning ko'chma ma'nosini to'liq ifodalash har doim ham imkoni bo'lmaydi. Tarjimada ma'noning bir qismi yo'qolishi mumkin.

- Stilistik O'zgarishlar (Stylistic Changes): Tarjima jarayonida idiomaning stilistik xususiyatlari (masalan, yumor, sarkazm) o'zgarishi mumkin.

- Kontekstning Muhimligi (Importance of Context): Idiomaning tarjimasi faqat lingvistik ma'noga emas, balki uning ishlatilgan kontekstiga ham bog'liq bo'ladi.

5. Tarjimonning Rolini Oshirish:

Idiomatik ifodalarni tarjima qilishda tarjimonning madaniy bilimdonligi, lingvistik sezgirligi va ijodkorligi muhim ahamiyatga ega. Tarjimon nafaqat ikki tilni mukammal bilishi, balki har ikki madaniyatni ham chuqur tushunishi, to'g'ri tanlov qilish uchun esa kontekstni to'g'ri baholay olishi kerak. Koreys tilidagi idiomatik ifodalarni o'zbek tiliga tarjima qilish murakkab va ko'p qirrali vazifa bo'lib, lingvistik va madaniy bilimdonlikni

talab qiladi. Pragmatik muammolar, jumladan, madaniy tafovutlar, ma'noning yo'qolishi va stilistik o'zgarishlar tarjima jarayonini qiyinlashtiradi. Biroq, to'g'ri tarjima strategiyalarini qo'llash, kontekstni to'g'ri baholash va tarjimonning mahorati tufayli idiomatik ifodalarning ma'nosini o'zbek tilida adekvat ifodalash mumkin. Kelajakda ushbu mavzuni tadqiq qilish, tarjima jarayonini optimallashtirishga va madaniyatlararo aloqalarni yaxshilashga yordam beradi.

Xulosa.

Koreys tilidagi idiomatik ifodalarni o'zbek tiliga tarjima qilish murakkab va ko'p qirrali vazifa bo'lib, tarjimondan yuqori darajadagi lingvistik va madaniy kompetentsiyani talab qiladi. Tarjima jarayonida yuzaga keladigan pragmatik muammolar, xususan, madaniy tafovutlar, ma'noning to'liq yetkazilmasligi, uslubiy xususiyatlarning yo'qolishi kabi omillar muvaffaqiyatli tarjima qilish uchun jiddiy to'siq bo'lishi mumkin. Ideal holda tarjimon ikki tilni mukammal bilishi, har ikki madaniyatning o'ziga xosligini chuqur anglab yetishi, shuningdek, kontekstni to'g'ri baholay olish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Tarjima strategiyalarini tanlashda, jumladan, ekvivalent idiomatik ifodalarni topish, tavsifiy tarjimoni qo'llash va madaniy adaptatsiyani amalga oshirishda tarjimon ijodiy yondashuvni namoyon qilishi zarur. Kelajakda ushbu sohada olib boriladigan tadqiqotlar tarjima jarayonini optimallashtirishga, zamonaviy tarjima texnologiyalarini joriy etishga va madaniyatlararo aloqalarni yanada mustahkamlashga xizmat qilishi mumkin. Koreys va o'zbek madaniyatlarining o'zaro boyitilishi tarjima san'atining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va ikki xalq o'rtasidagi do'stlik rishtalarini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Akramova, D. (2016). Tarjima nazariyasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. Bet 145-160.
2. Azimov, B. (2012). Tarjima san'ati. Toshkent: Akademnashr. Bet 80-95.
3. G'ulomov, A. (2008). Til va tarjima. Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti. Bet 112-128.
4. Nabiyeu, J. (2000). Lingvistik tarjima asoslari. Samarqand: SamDU nashri. Bet 65-78.
5. Yo'ldoshev, Q. (2010). Tarjima mas'uliyati. Toshkent: Adabiyot uchqunlari. Bet 90-105.